

Arbetsgivaravgifterna

För alla regeringar i demokratier är det svårt att höja medborgarnas inkomstskatter. Det finns därför en naturlig strävan hos styrande som vill bli återvalda att hitta mindre synliga finansieringsmetoder för röstknipande reformer. I Sverige infördes 1960 omsättningsskatten, som i princip var en skatt på företagens omsättning. Huvudeffekten av denna skatt blev ökade prisstegringar.

Snabba prisstegringar är emellertid ofta till nackdel för en regering, detta i synnerhet när det klart kan påvisas, att det är en skattehöjning som ökar priserna. Den offentliga sektorns krav på ökade resurser måste således tillgodoses på något mindre ostentativt sätt. Ur de styrandes synvinkel förefaller en skatt beräknad på företagens lönesumma som nära nog idealisk. Kallas den dessutom för en avgift kan ordets makt över tanken medföra, att många inte uppfattar skatten som en skatt. Arbetsgivaravgifter höjer inte priserna omedelbart, vilket är till fördel för de styrande, som också kan hävda, att det är företagen som får bekosta reformerna. Och företagen anses i detta sammanhang ha råd med det mesta.

Från demokratisk synpunkt synes emellertid arbetsgivaravgifter — löneskatter — vara något betänkliga. Vanliga inkomsttagare har svårt att bilda sig en uppfattning om hur mycket de egentligen betalar i skatt. Detta är man väl medveten om på socialdemokratiskt håll, varifrån man förordat en mera fullständig övergång till löneskatt just för att underlätta kommande skattehöjningar. Väljarna skall helt en-

kelt föras bakom ljuset vad beträffar skattetryckets höjd.

En höjning av arbetsgivaravgifterna i stället för en moms- eller inkomstskattehöjning har en snedvridande effekt på utrikeshandeln. Den drabbar exportproduktionen, men inte importen. En förutsättning för detta är naturligtvis, att den normala löneökningstakten inte dämpas. Mestadels torde arbetsgivaravgifterna ha kommit ovanpå de normala löneökningarna med starkare prisstegringar som följd. Till en del har de sannolikt också verkat lönsamhetsminskande på företagen. De företag, som legat på gränsen till olönsamhet, har när de inte kunnat höja sina priser blivit tvungna att avskeda en del av sina anställda. I synnerhet oförutsedda höjningar av arbetsgivaravgifterna måste starkt ha bidragit till ökad arbetslöshet.

Före 1960 bestod arbetsgivaravgifterna endast av en sjukförsäkringsavgift och en yrkesskadeförsäkringsavgift på tillsammans 1,5 procent. Sedan infördes ATP-avgiften, vilken steg i rask takt. År 1969 infördes en allmän arbetsgivaravgift på 1 procent som därefter fördubblats vartannat år. Nästa år skall arbetsgivarna bekosta både tandvårdsförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och folkpensioner. Arbetsgivaravgifterna 1974 kommer att uppgå till 20 procent ovanpå årslönen. Därtill kommer avtalsenliga avgifter på närmare 4 procent.

Borttagandet av folkpensionsavgiften, menar den socialdemokratiska regeringen, måste finansieras med en höjning av socialförsäkringsavgiften med 3,3 procent.

Samtidigt skulle löntagarorganisationerna beakta denna extra kostnadsökning för företagen i de kommande avtalsförhandlingarna. Talet om en finansiering av skattesänkningen förefaller emellertid egendomligt, då ju syftet med omläggningen är att upphäva den kombinerade effekten av marginalskatter och prisstegringar, som medför att marginalskatten på realinkomstökningen överstiger 100 procent. Den offentliga sektorn måste avstå från en del av de med nuvarande skatteskalor garanterade inkomstökningarna för att löntagarnas köpkraft skall öka. Detta sker i det aviserade förslaget genom att ingen marginalskatt utgår på den del av löneökningen, som byts ut mot höjningen av arbetsgivaravgiften. Skatteunderlaget ökar alltså inte lika kraftigt som det skulle gjorts om omläggningen inte hade genomförts. En förutsättning är naturligtvis, att löntagarna räknar av den höjda arbetsgivaravgiften i lönekraven.

Eftersom skattesänkningen således inte fullständigt kommer att finansieras inställer sig frågan: varför måste socialförsäkringsavgifterna höjas? Vore det inte mycket enklare att vidta en exakt så stor sänk-

ning av inkomstskatten som bedöms behövlig för höjandet av löntagarnas köpkraft och sedan inte höja arbetsgivaravgiften?

En höjning av avgifterna med 3,3 procent kommer med största sannolikhet att komma ovanpå de "normala" kostnadsökningarna. En enkel kalkyl visar nämligen, att det inte finns någon möjlighet för löntagarna att pruta på sina lönekrav om de inte accepterar avtalsmässiga lönesänkningar. Avtalsenliga och lagstadgade arbetsgivaravgifter ökar 2,2 procent 1974, vilket tillsammans med "finansieringen" av skattesänkningen gör 5,5 procent. Därtill kommer 4—5 procents löneglidning, som företagen inte har råd att avstå ifrån, samt krav på låglönesatsning och någon liten avtalsmässig generell löneökning — tillsammans kanske ytterligare 4—5 procent. Sluträkningen stannar vid bortåt 15 procents lönekostnadsökning. Varifrån skall de 3,3 procenten kunna avräknas? Enda lösningen måste vara, att regeringen mot avtalsrörelsens slutskede själv gör denna avräkning genom att avstå från de 3,3 procenten. I annat fall blir det både extra prisstegringar och extra arbetslöshet.